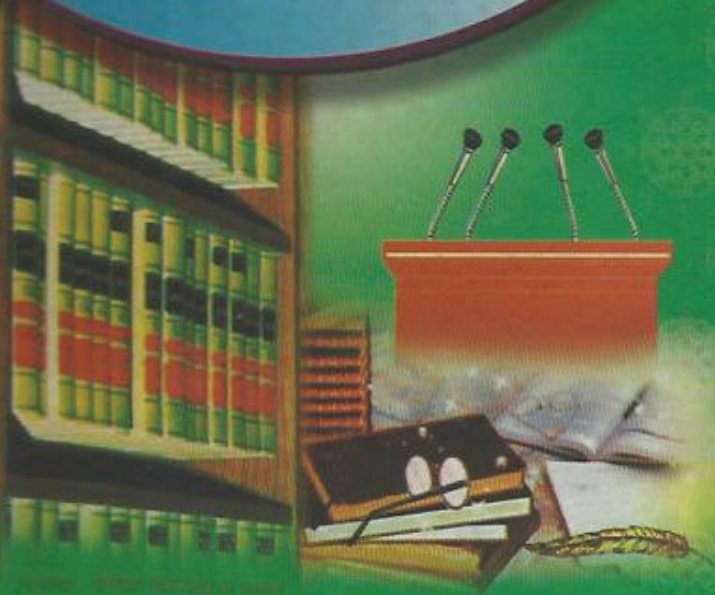


مجالس علماء

تَدْوِينٌ وَتَرْتِيبٌ  
مُحَمَّدٌ عَالِمٌ مُخْتَارٌ حَقٌّ



0300-4235658

مکتبہ نبویہ

حکیم محمد موی امرتسری  
 ۱۳ کرم محمد مسعود احمد  
 پروفیسر شاہ فرید الحق  
 سید ریاست علی شاہ  
 علامہ شمس الحسن شمس  
 محمد فاروق القادری  
 مولانا محمد صادق  
 سید جاوید رسول  
 علامہ سید شجاعت علی  
 عبدالحکیم شاہ اجپانچوی  
 سید نور محمد قادری  
 پروفیسر عبد اللہ قادری  
 پروفیسر محمد ابراہیم احمد  
 علامہ محمد احمد مصباحی  
 عبدالحق (ضوی) (اشہد)  
 سید جمال الدین (دہلی)  
 مولانا محمد سرور احمد حق  
 جمال الدین احمد ضوی  
 الشاہ احمد ربانی صدیقی  
 مولانا محمد شاکر قادری  
 مولانا سید امجد علی  
 مولانا اختر الدین ضوی  
 مولانا محمد شمس الحق  
 مولانا عبدالمجید کرمانی  
 مولانا شرف محمد جمعی  
 مولانا سید علی شاہ قادری  
 مولانا محمد صدیقی  
 مولانا محمد اعظم صدیقی  
 مولانا عبدالجبار قادری  
 مولانا محمد رشید قادری  
 مولانا سید ارمین قادری  
 محمد مصطفیٰ رحمانی، بی بی  
 شتی، ربیعہ خانم علی بی بی  
 مولانا شفیق الرحمن قادری  
 مولانا رفیق رحمانی



## تعارف کتاب

نام کتاب	----- مجالس علماء
تحریر	----- پیرزادہ اقبال احمد فاروقی
موضوع کتاب	----- علمائے کرام کی یادیں
ماخذ	----- اوراقِ جہانِ رضا
تعارف کتاب	----- پیرزادہ اقبال احمد فاروقی
مقدمہ کتاب	----- جرس کارواں - سردار محمد اکرم بٹر، ایڈووکیٹ
تمہیدی باتیں	----- محمد عالم مختار حق
تحریک	----- سردار محمد اکرم بٹر، ایڈووکیٹ
مرتب و نگران طباعت	----- محمد عالم مختار حق
سال تالیف و ترتیب	----- ۱۳۲۸ھ / ۲۰۰۷ء
ناشر	----- مکتبہ نبویہ گنج بخش روڈ، لاہور
طابع	----- کاروان پریس، لاہور
قیمت	----- ۳۰۰ روپے

### ملنے کے پتے

مکتبہ نبویہ گنج بخش روڈ، لاہور ○ ضیاء القرآن پبلی کیشنز، لاہور ○ شبیر برادرز، اردو بازار، لاہور ○ مکتبہ قادری رضوی، گنج بخش روڈ، لاہور ○ تمام دینی مکتبے جو ملک کے کسی حصے میں کام کر رہے ہیں۔

## ترتیب مضامین کتاب

• علمائے کرام — یادوں کے جھروکوں سے (پیرزادہ اقبال احمد فاروقی) ۱۵	• تمہیدی باتیں (محمد عالم مختار حق) ۲۰
• جرس کارواں (سردار محمد اکرم بٹر ایم۔ اے) ۲۸	• خیابانِ رضا کے گل ہائے خوش رنگ ۳۳
• حکیم اہلسنت حکیم محمد موسیٰ امرتسری مدظلہ العالی ۳۴	• پروفیسر ڈاکٹر محمد مسعود احمد صاحب ایم اے ۳۴
• پروفیسر شاہ فرید الحق صاحب مدظلہ العالی ۳۵	• سید ریاض علی شاہ صاحب قادری دامت برکاتہم العالیہ ۳۵
• علامہ شمس الحسن شمس صاحب بریلوی مدظلہ العالی ۳۵	• پیر سید صاحبزادہ محمد فاروق القادری ایم اے مدظلہ العالی ۳۶
• ابوداؤد حضرت مولانا محمد صادق صاحب رضوی مدظلہ العالی ۳۶	• صاحبزادہ سید و جاہت رسول صاحب قادری مدظلہ العالی ۳۶
• علامہ سید شجاعت علی صاحب قادری مدظلہ العالی ۳۷	• حضرت مولانا علامہ عبدالکیم شاہ جہانپوری مدظلہ العالی ۳۷
• مولانا سید نور محمد صاحب قادری مدظلہ العالی ۳۷	• ڈاکٹر پروفیسر مجید اللہ قادری - ایم اے ۳۷
• پروفیسر محمد ابرار احمد صاحب - ایم اے ۳۸	• علامہ محمد احمد صاحب مصباحی (انڈیا) ۳۸
• مولانا عبدالحق رضوی صاحب بنارس (انڈیا) ۳۹	



- ۷۹ قاری محمد امانت رسول صاحب رضوی مدظلہ العالی
- ۸۰ مولانا محمد انور علی رضوی ایم اے
- ۸۰ مولانا شہاب الدین رضوی مدظلہ العالی
- ۸۲ لاہور کے علمائے کرام کی یادیں
- ۸۲ مولانا محمد نبی بخش حلوانی رحمہ اللہ
- ۸۳ مولانا غلام دین رحمہ اللہ
- ۸۳ مولانا محمد بخش مسلم رحمہ اللہ
- ۸۵ مولانا محمد شریف نوری رحمہ اللہ
- ۸۷ مولانا غلام مرشد
- ۸۷ ابوالبرکات سید احمد قادری اشرفی
- ۸۸ مفتی محمد حسین نعیمی
- ۹۰ ابوالحسنات سید محمد احمد قادری
- ۹۰ مولانا محمد عمر اچھر وی
- ۹۲ لاہور کی علمی شخصیات
- ۹۲ سید امانت علی بخش نظامی رحمہ اللہ
- ۹۳ بخش الشان میاں جمیل احمد شریقی مدظلہ العالی
- ۹۵ مولانا علم الدین چہلمی رحمہ اللہ
- ۹۸ مولانا عبد الغیوم ہزاروی رحمہ اللہ
- ۹۸ قاری صدر الدین رحمہ اللہ
- ۱۰۰ قاری عبد الغفور ہزاروی رحمہ اللہ
- ۱۰۱ مولانا سلیم اللہ رحمہ اللہ
- ۱۰۲ قاری محمد طفیل امرتسری رحمہ اللہ
- ۱۰۳ خطیب اعظم مولانا غلام محمد ترمذی رحمہ اللہ
- ۱۰۳ مولانا غلام معین الدین نعیمی رحمہ اللہ

- ۴۹ پروفیسر سید جمال الدین صاحب ایم اے نئی دہلی
- ۵۰ مولانا محمد مرید احمد صاحب چشتی مدظلہ العالی
- ۵۰ مولانا جلال الدین احمد صاحب رضوی
- ۵۲ قائد اہل سنت الشاہ احمد نورانی صدیقی رحمہ اللہ
- ۶۰ خیابان رضا کے گلے صدر رنگ
- ۶۰ شیرازہ مولانا محمد حامد رضا قادری برکاتی رحمہ اللہ
- ۶۲ مولانا عبد السلام چیل پوری رحمہ اللہ
- ۶۳ ملک العلماء مولانا ظفر الدین رضوی رحمہ اللہ
- ۶۳ مولانا محمد امجد علی اعظمی رحمہ اللہ
- ۶۶ صدرالافاضل مولانا نعیم الدین چشتی سراواہی رحمہ اللہ
- ۶۷ مولانا احمد اشرف جیلانی کچھوچھو
- ۶۸ حضرت مولانا سید یدار علی شاہ الوری رحمہ اللہ
- ۶۹ مولانا احمد مفتی رصدی رحمہ اللہ
- ۷۰ مبلغ اسلام شاہ محمد عبد العظیم صدیقی رحمہ اللہ
- ۷۲ سلطان الواعظین مولانا عبدالاحد قادری رحمہ اللہ
- ۷۳ حضرت مولانا محمد رحیم بخش قادری رحمہ اللہ
- ۷۴ مولانا حاجی خاں قادری رحمہ اللہ
- ۷۴ مفتی اعظم ہند محمد مصطفی رضا خاں بریلوی رحمہ اللہ
- ۷۵ مفتی برہان الحق چیل پوری رحمہ اللہ
- ۷۵ امین الفتوی مفتی محمد شفیع قادری رحمہ اللہ
- ۷۷ حضرت مولانا حسنین رضا خاں بریلوی رحمہ اللہ
- ۷۸ ”خیابان رضا“ کے گلہائے رنگارنگ
- ۷۸ مولانا غلام رسول صاحب سعیدی مدظلہ العالی
- ۷۸ مفتی غلام سرور قادری مدظلہ العالی



- ۱۳۷ روحانی مجالس
- ۱۳۸ • اہل سنت کے جلسوں پر ایک نظر
- ۱۳۸ حضرت سید محمد محمد ثکھو چھوٹی رحمہ اللہ
- ۱۴۱ مولانا احمد دین درگا ہی رحمہ اللہ
- ۱۴۳ مولانا شمس الدین مرحوم
- ۱۴۷ • علماء کرام کی یادیں
- ۱۴۷ صدرالافاضل سید نعیم الدین مراد آبادی رحمہ اللہ
- ۱۵۰ حافظ مظہر لدین رحمہ اللہ
- ۱۵۳ آقا پیدار بخت مرحوم
- ۱۵۶ • علماء کرام کی مجالس
- ۱۵۶ علامہ عبدالحی کوکب رحمہ اللہ
- ۱۵۹ حکیم محمد موسیٰ امرتسری رحمہ اللہ
- ۱۶۰ محمد ابراہیم علی چشتی مرحوم
- ۱۶۳ لاہور میں چاروں جوانوں کا عہد
- ۱۶۵ • لاہور کے خطبوں کی روایتیں
- ۱۶۶ مولانا محمد بخش مسلم بی۔ اے مرحوم
- ۱۶۶ مناظر اسلام مولانا محمد اجپوری رحمہ اللہ
- ۱۶۷ مولانا محمد شریف نوری رحمہ اللہ
- ۱۶۷ مولانا غلام محمد ترم رحمہ اللہ
- ۱۶۸ مفتی محمد حسین نعمی رحمہ اللہ
- ۱۶۹ علامہ علماء لدین صدیقی رحمہ اللہ
- ۱۶۹ سیدانسان علی شاہ نظامی رحمہ اللہ
- ۱۶۹ مولوی محمد عمر رحمہ اللہ
- ۱۷۰ غیر سنی علماء کے خطابات

- ۱۰۵ مولانا محمد مہر الدین نقشبندی رحمہ اللہ
- ۱۰۸ • یادوں کے چراغ
- ۱۰۸ علامہ غلام قادر اشرفی رحمہ اللہ
- ۱۱۰ مولانا مفتی محمد عبدالعزیز منگونی رحمہ اللہ
- ۱۱۱ صوفی غلام حسین گوجروی رحمہ اللہ
- ۱۱۳ مولانا خیر الدین فلسفی "سائیں بابا"
- ۱۱۵ حافظ محمد نواز نقشبندی رحمہ اللہ
- ۱۱۷ • گنج ہائے گراماں مایہ
- ۱۱۷ مفتی اعجاز ولی خاں رضوی رحمہ اللہ
- ۱۱۹ حضرت مولانا فضل عثمان فاروقی مجددی رحمہ اللہ
- ۱۲۱ سید محمد معصوم شاہ گیلانی نوری رحمہ اللہ
- ۱۲۳ صائم چشتی رحمہ اللہ
- ۱۲۸ • لاہور کے جلسوں پر ایک نظر
- ۱۲۸ سید عطاء اللہ شاہ بخاری حرار کے جلسہ میں
- ۱۳۰ کانگریسی لیڈروں کے جلسے
- ۱۳۱ مولانا شبیر احمد عثمانی کی تقریر
- ۱۳۲ مجلس احرار کے جلسے
- ۱۳۳ مسلم لیگ کے جلسے
- ۱۳۴ لاہور کے دینی جلسے
- ۱۳۴ مسجد وزیر خان کے جلسے
- ۱۳۵ دیوبندی جلسے
- ۱۳۵ وہابی جلسے
- ۱۳۶ شیعہ مجالس
- ۱۳۶ قادیانی جلسے



۲۲۶ مولانا غلام محمد گوئی برہنہ اللہ  
 ۲۲۷ مولانا معوان حسین مجذبی برہنہ اللہ  
 ۲۲۸ مولانا غلام وکیلہ قصوری برہنہ اللہ  
 ۲۲۹ پیر جماعت علی شاہ لاٹانی برہنہ اللہ  
 ۲۳۰ مولانا باغ علی عظیم برہنہ اللہ  
 ۲۳۱ پیر زادہ اقبال احمد فاروقی  
 ۲۳۲ حافظ محمد عالم سیالکوٹی برہنہ اللہ  
 ۲۳۳ صوفی غلام حسین گوجروی برہنہ اللہ  
 ۲۳۴ تفسیر نبوی  
 ۲۳۵ کاروان علم و فضل کی عالم بقا کو رواگی  
 ۲۳۶ پیر کرم شاہ لاہری برہنہ اللہ  
 ۲۳۷ مفتی محمد حسین نعیمی برہنہ اللہ  
 ۲۳۸ مولانا احمد حسن نوری برہنہ اللہ  
 ۲۳۹ مولانا انوار اسلام رضوی برہنہ اللہ  
 ۲۴۰ مولانا غلیل احمد قادری برہنہ اللہ  
 ۲۴۱ لاہوری بادشاہی مسجد اور اس کے خطیب  
 ۲۴۲ مولانا یار محمد برہنہ اللہ  
 ۲۴۳ شاہی مسجد پر شیعوں کی امامت کا تنازعہ  
 ۲۴۴ لاہوری مساجد سکھوں کے قبضہ میں  
 ۲۴۵ شاہی مسجد کی وگزارہی کے بعد پہلا خطیب  
 ۲۴۶ مولانا احمد دین گوئی برہنہ اللہ  
 ۲۴۷ مولانا غلام محمد گوئی برہنہ اللہ  
 ۲۴۸ مولانا محمد شفیق گوئی برہنہ اللہ  
 ۲۴۹ پروفیسر مولانا محمد ذاکر گوئی برہنہ اللہ

۱۷۱ احراری خطیب  
 ۱۷۲ ایک نورانی محفل کا تذکرہ  
 ۱۸۱ علماء کرام کی لطیف یادیں  
 ۱۸۲ مولانا محمد بخش مسلم۔ بی۔ اے  
 ۱۸۳ مولانا غلام محمد ترتم برہنہ اللہ  
 ۱۸۴ خطیب پاکستان مولانا غلام دین، انجمن شید لاہور  
 ۱۸۵ مولانا نورانی اور مولانا ازہری کا ایک جلسہ  
 ۱۸۶ اہل سنت کے مقررین کی اعزازی خدمات  
 ۱۸۸ دارالعلوم نعمانیہ لاہور کے علماء کرام  
 ۱۹۳ اہل علم و فضل کی لطیف یادیں  
 ۱۹۳ حضرت پیر مہر علی شاہ گلاوی برہنہ اللہ  
 ۱۹۴ مولانا محمد نبی بخش حلوانی نقشبندی برہنہ اللہ  
 ۱۹۶ تحریف القرآن پر ایک مناظرہ  
 ۱۹۹ ابوالنور مولانا محمد بشیر کوئی لوہاراں  
 ۲۰۱ مولانا محمد عمر اچھروی برہنہ اللہ  
 ۲۰۳ مولانا مفتی شجاعت علی قادری مرحوم  
 ۲۰۵ علماء کرام کی نفیس یادیں  
 ۲۰۵ محمد یوسف گنبد  
 ۲۰۹ مولانا محمد سعید نقشبندی، خطیب داتا گنج بخش  
 ۲۱۲ علمائے کرام کی یادوں کے چراغ  
 ۲۱۲ صدرالرشاد پیر فضل عثمان فاروقی برہنہ اللہ  
 ۲۱۵ مولوی نور محمد امین آبادی مرحوم  
 ۲۲۰ حضرت مولانا محمد نبی بخش حلوانی نقشبندی برہنہ اللہ  
 ۲۲۵ مولانا غلام قادری بھیروی برہنہ اللہ



- ۳۰۸ مولانا محمد نبی بخش حوالی رحمۃ اللہ علیہ
- ۳۰۹ لاہور کے اخبارات کے دفاتر
- ۳۱۰ جامع مسجد شاہ محمد غوث قادری رحمۃ اللہ علیہ کے خطیب
- ۳۱۱ گورنر پنجاب سردار عبدالرزاق شتر اور میر محمد امیر شاہ قادری رحمۃ اللہ علیہ
- ۳۱۱ دارالعلوم حزب الاحناف لاہور
- ۳۱۲ مولانا محمد بخش مسلم رحمۃ اللہ علیہ
- ۳۱۲ مولانا محمد شریف نوری رحمۃ اللہ علیہ
- ۳۱۳ مولانا محمد عمر چھوڑی رحمۃ اللہ علیہ
- ۳۱۴ مولانا غلام دین رحمۃ اللہ علیہ (انجمن شید)
- ۳۱۵ میر زادہ اقبال احمد فاروقی
- ۳۱۵ لاہور خطیبان اہل سنت کا گہوارہ
- ۳۱۵ مولانا نور محمد ایمن آبادی
- ۳۱۶ مولانا سودودی میدان خطابت میں
- ۳۱۶ حکیم محمد موسیٰ امرتسری رحمۃ اللہ علیہ
- ۳۱۷ تحریک ختم نبوت
- ۳۱۸ جامعہ نعیمیہ کے جلسوں کی رونقیں
- ۳۱۹ لاہور کے جلسے
- ۳۱۹ میر حیدر شاہ کے موکل
- ۳۲۰ عملیات کے ماہر ملائے کرام
- ۳۲۲ آسان اہل سنت کے ڈھلتے ہوئے سورجوں پر ایک نظر
- ۳۲۲ مجاہد ملت مولانا محمد عبدالستار خان نیازي رحمۃ اللہ علیہ
- ۳۲۴ مولانا خدا بخش اظہر شجاع آبادی
- ۳۲۵ مولانا غلام علی اشرفی اوکاڑوی رحمۃ اللہ علیہ
- ۳۲۸ مجاہد ملت مولانا محمد عبدالستار خاں نیازي رحمۃ اللہ علیہ - رمدہ

- ۲۶۴ پروفیسر سید احمد علی شاہ ٹالوی رحمۃ اللہ علیہ
- ۲۶۴ مولانا معوان حسین مجددی رحمۃ اللہ علیہ
- ۲۶۵ مولانا غلام رشد رحمۃ اللہ علیہ
- ۲۶۷ مولانا عبدالقادر آزاد (دیوبندی)
- ۲۷۰ روشنی سے ایک ملکا جلتا انسان (جسٹس بیڑ محمد کرم شاہ لاہری)
- ۲۷۵ شیخ الحدیث حافظ محمد عالم سیالکوٹی رحمۃ اللہ علیہ
- ۲۸۱ بھائی دروازہ - لاہور کا علمی خیابان
- ۲۸۲ ڈاکٹر مولوی محمد شفیع
- ۲۸۴ علامہ اقبال کی رہائش گاہ
- ۲۹۲ فقیر عزیز الدین رحمۃ اللہ علیہ
- ۲۹۳ مولانا محرم علی چشتی رحمۃ اللہ علیہ
- ۲۹۵ حکمائے لاہور کے خاندان
- ۲۹۶ مولانا غلام قادر بھیروی رحمۃ اللہ علیہ
- ۲۹۷ مولانا فیض الحسن سہارنپوری رحمۃ اللہ علیہ
- ۲۹۸ مولانا عبدالحکیم کلاوڑی رحمۃ اللہ علیہ
- ۲۹۹ مفتی محمد عبدالقدوس کی رحمۃ اللہ علیہ
- ۳۰۰ مولوی محمد حسین آزاد
- ۳۰۱ مرثیہ اب الدین مرحوم
- ۳۰۲ مولانا تاج الدین احمد منصرم، انجمن نعمانیہ
- ۳۰۳ علامہ اقبال کے اساتذہ سخن
- ۳۰۴ دارالعلوم نعمانیہ
- ۳۰۶ لاہور کے پچاس سالہ خیابان علم و سخن پر ایک نظر
- ۳۰۶ مولانا ابوالحسن سید محمد احمد قادری رحمۃ اللہ علیہ
- ۳۰۷ قادری محمد طفیل امرتسری رحمۃ اللہ علیہ



- ۳۹۱ علامہ شاہ احمد نورانی کے غیر سیاسی شب و روز
- ۳۹۷ لاہوری چھوٹی مسجدوں کے بڑے بڑے علماء
- ۳۹۷ مولانا محمد نبی بخش حلوانی
- ۳۹۸ ایک افغانی عالم دین
- ۳۹۸ مولانا سلطان محمود
- ۳۹۹ حافظ محمد عالم
- ۳۹۹ مولانا محمد سعید نقشبندی
- ۳۹۹ سید حیدر شاہ
- ۴۰۰ مولوی نیاز علی
- ۴۰۰ مولانا عبدالغفور نقشبندی
- ۴۰۰ حافظ امام محمد
- ۴۰۱ حافظ صدر الدین (ناپینا)
- ۴۰۱ ابوالحسن سید محمد احمد قادری
- ۴۰۲ حافظ عبدالعزیز
- ۴۰۳ پیر زادہ اقبال احمد فاروقی علماء کے جھرمٹ میں
- ۴۰۳ ڈاکٹر محمد مظاہر الاشرفی البیلانی
- ۴۰۴ مولانا کوکب نورانی
- ۴۰۴ مفتی محمد عبدالقیوم ہزاروی رحمہ اللہ
- ۴۰۵ مولانا محمد رفیع مجاہد نقشبندی
- ۴۰۶ ضیاء الحسن اشرفی
- ۴۰۸ میاں جمیل احمد شریف پوری مدظلہ العالی
- ۴۱۱ حضرت مولانا محمد نبی بخش حلوانی رحمہ اللہ
- ۴۱۸ علماء کرام کی رنگین یادیں
- ۴۱۸ مولانا تقیہ امجدی عرفانی

- ۳۳۶ حکیم محمد موسیٰ امرتسری رحمہ اللہ
- ۳۴۷ الفت و محبت کا ایک اور چراغ بجھ گیا
- ۳۵۰ مرزا استاد غلام قادر بھی چلے گئے
- ۳۵۲ ”مرکزی مجلس رضا“ کے ننھے منے مجلسی
- ۳۵۲ پیر محمد حسن شاہ نوری الگیلانی مدظلہ العالی
- ۳۵۷ مرکزی مجلس رضا کے ارباب سخن
- ۳۵۷ مولانا مفتی محمد خاں صاحب قادری مدظلہ العالی
- ۳۵۹ پروفیسر منیر الحق کتھی ایم۔ اے
- ۳۶۲ تحریک پاکستان کا ایک جانثار سپاہی مولانا محمد بخش مسلم رحمہ اللہ
- ۳۶۶ مرکزی مجلس رضا کے کچھ اور مجلسی
- ۳۶۶ خلیل احمد رانا جنابیاں منڈی
- ۳۶۹ محمد پیر قادری ”مدیر افکار رضا“ بہمنی
- ۳۷۳ علماء کرام کی یادیں..... مجلسی لطائف کی روشنی میں
- ۳۷۴ مولانا عبدالغفور ہزاروی رحمہ اللہ
- ۳۷۵ مولانا محمد شریف نوری قصوری رحمہ اللہ
- ۳۷۶ مولانا نور محمد اکبر آبادی
- ۳۷۹ حضرت مفتی محمد حسین نعمی رحمہ اللہ
- ۳۸۰ مولانا غلام محمد ترمذی رحمہ اللہ
- ۳۸۱ مولانا حبیب الرحمن لدھیانوی
- ۳۸۲ مولانا محمد طیبین فلسفی
- ۳۸۳ غنچہ احرار شورش کاشمیری
- ۳۸۵ علماء کرام کی شیریں یادیں
- ۳۸۵ مولانا کوثر نیاز زیدی رحمہ اللہ
- ۳۸۸ ابوالنور مولانا محمد شیر کوٹی اوباراس (سیالکوٹ)





## علمائے کرام — یادوں کے جھروکوں سے

ہیروزادہ اقبال احمد فاروقی

علمائے کرام گلستان اسلام کے وہ منجبت پھول ہیں۔ جن کی خوشبوؤں سے سارا عالم اسلام مہک رہا ہے۔ صدیوں سے یہ پھول اپنے اپنے انداز میں کھلتے رہے۔ اور ہمارے اسلام کو خوشبوئے رسول سے مہکا رہے ہیں۔ پاکستان کی تحریک، تقبیل، لہام اور اس کی بقا کے لئے جن علمائے ذی شان نے حصہ لیا تاریخ میں ان کا نام سنہری حروف میں لکھا گیا ہے۔

زیر مطالعہ کتاب ”محاسن علماء“ میرے مشاہدات، میری یادوں اور میرے ادراک، میری عقیدتوں کا وہ گلدستہ ہے جو اہل محبت کے دل و دماغ کو مہکا دے گا۔ پاکستان بن رہا تھا۔ آزادی کی باد بہاری چل رہی تھی میں ایک طالب علم تھا۔ تحریک پاکستان میں علمائے کرام تقریریں کرتے تو میں ان کی مجالس میں حاضر رہتا۔ پاکستان کا تو کھٹکے وقت کے بلند پایہ علماء خصوصاً خوش بیان خطیبوں، شعلہ نوا شاعروں اور کنستہ رخ آدمیوں کی مجالس میں بیٹھنے کا موقع ملا۔ میں ان مجالس کی یادوں کو اپنے دل و دماغ کی گہرائیوں میں محفوظ کرتا رہا۔

تدریسی اور تعلیمی اداروں سے ہٹ کر مجھے ایسے خطیبوں اور مقررین کی تقاریر ملنے کا موقع ملا۔ جو اپنی زور پیمانی سے چلتے تافلن کو روک دیا کرتے تھے۔ جو ساری ساری رات تقریر کرتے تو اپنے سامعین کو اکٹا نے نہ دیتے۔ بعض ایسے خوش کلام

- مولانا احمد دین درگاہی رحمہ اللہ
- پیر عبدالخالق ناروٹی رحمہ اللہ
- یادیا مہربان آیدہی!
- پروفیسر علامہ محمد حسین آسی نور اللہ مرقدہ
- خطیب پاکستان علامہ محمد حسین آسی نور اللہ مرقدہ
- مرکزی مجلس رضا کے شیریں بیان مجلسی
- سید میر احمد شاہ بخاری جلال پور رضاں (گجرات)
- فضیلت اشیح حکیم محمد عارف خیابانی
- نعیم عزیز طالب علم ایم۔ اے سیاست
- مرکزی مجلس رضا کے خوش گفتار مجلسی
- حافظ محمد شاہد اقبال
- صابر حسین شاہ بخاری
- محمد رفیق مجاہد نقشبندی
- محبوب الرسول قادری
- سرخاب خاں مقبوری
- بانی مرکزی مجلس رضا حکیم محمد موسیٰ امرتسری رحمہ اللہ
- خاتمۃ الکتاب

۴۲۱  
۴۲۲  
۴۲۶  
۴۲۶  
۴۳۱  
۴۳۲  
۴۳۴  
۴۳۷  
۴۳۹  
۴۴۰  
۴۴۱  
۴۴۲  
۴۴۳  
۴۴۳  
۴۴۴  
۴۴۶  
۴۵۶